

'Water is essentieel vanaf dag drie, na de biestperiode'

Emmers, milkbar of kalverdrinkautomaat?

Kalveren melk verstrekken kan op vier manieren: met gewone emmers, met speenemmers, aan de milkbar of via de kalverdrinkautomaat. Wat is de beste? Volgens Eile van der Gaast van Sprayfo kun je met elk systeem prima kalveren opfokken. Maar de kans dat een melkveehouder steken laat vallen, is het grootst bij een drinkautomaat, stelt hij.

„Zelfs als ze niets bijgevoerd krijgen, maar wel in een strohok liggen, beginnen ze toch aan dat stro te peuzelen. Als dat droog in de pens komt, loop je kans op ontstekingen. Water is gewoon nodig”, aldus Eile van der Gaast van Sprayfo.

Kalvermelk aanmaken in emmers en vervolgens met volle emmers over het erf sjouwen om de kalfjes te voeren. Het wordt al decennia zo gedaan op de Nederlandse melkveebedrijven; hele generaties boerenkatten zijn er eveneens groot mee geworden. De melkbar en de kalverdrinkautomaat deden meer recent hun intrede. Bij de melkbar worden kalveren ook handmatig gevoerd. De melk wordt in een (halfronde) kunststof trog gegoten met een rij spenen aan de zijkant. De kalveren drinken daar gezamenlijk uit. Een kalverdrinkautomaat is vergelijkbaar met een krachtvoerstation, maar dan met een speen. De drinkautomaat maakt zelfstandig de benodigde hoeveelheid warme melk aan in de juiste concentratie, kalveren kunnen verdeeld over de dag porties drinken. Feitelijk zijn dit de beschikbare systemen voor kalveropfok. Maar welke is nou het beste? We leggen de vraag voor aan Eile van der Gaast. Hij is productmanager Sprayfo bij Trouw Nutrition, producent van Sprayfo-kalvermelkpoeder. „Het klinkt misschien simpel, maar met alle vier systemen kun je het zowel goed als slecht doen”, zegt Van der Gaast. „Een boer die zich houdt aan de basisvoorwaarden voor een goede kalveropfok, dus het juiste voerschema, de correcte concentratie poeder en netjes en hygiënisch werken, kan met elk van deze systemen prima kalveren opfokken.”

Monitoring

En al klinkt het misschien onlogisch: de grootste kans om het fout te doen, is bij de kalverdrinkautomaat, zegt Van der Gaast. Melkveehouders die hierin investeren, doen dat doorgaans uit het oogpunt van arbeidsbesparing. Vanaf een bedrijfsomvang van circa 90 koeien begint zo'n apparaat tijdswinst op te leveren. „Wat wij in de praktijk nog wel eens zien, is dat er van de uitgespaarde arbeidstijd te weinig wordt gebruikt voor controle van de kalveren”, stelt hij. Net als bij een melkro-

bot moet je ook bij de kalverdrinkautomaat minimaal een keer per dag de lijst uitdraaien om te kijken welke kalveren eventueel niet gedronken hebben. „Als het allemaal wel redelijk loopt bij de kalveren, en je hebt er niet zó veel dat je dagelijks de poedervoorraad moet bijvullen, dan wil die controle in alle drukte nog wel eens tussen wal en schip vallen.” Die monitoring heb je wel automatisch als je als boer of boerin twee keer per dag met een emmer langs de kalveren gaat. Je ziet welke kalveren goed en vlot drinken en welke kalveren eventueel diarree hebben of een ontstoken navel, of slecht in het haar zitten en niet zo tierig zijn. Ook bij de melkbar zie je direct welke kalveren vlot overeind komen als de melk wordt uitgegoten, en welke niet. Die twee automatische controlemomenten zijn een belangrijk pluspunt ten opzichte van de drinkautomaat, meent de productmanager. „Maar als een boer dagelijks even de tijd neemt om de lijst van de automaat uit te draaien en de kalveren na te lopen, is er niks aan de hand. Daarnaast moet een drinkautomaat af en toe gekalibreerd worden om de poederdosering op het juiste peil te houden.”

Water

Daarnaast is het volgens de kalvermelkspecialist heel belangrijk dat kalveren behalve melk ook altijd vers water tot hun beschikking hebben. Water is essentieel vanaf dag drie, na de biestperiode. „Veel boeren denken dat kalveren die veel water drinken, minder melk kunnen opnemen, maar dat is absoluut niet waar.” Van der Gaast legt uit dat water in de pens komt, maar dat melk in principe rechtstreeks naar de lebmaag gaat. De combinatie van de temperatuur van de melk en het hoge gehalte aan voedingsstoffen zorgt voor een prikkeling van de slokdarmsleuf. Zeker als het kalf ook nog flink zuigt aan de speen. De slokdarmsleuf trekt daardoor samen, waardoor de melk over de pens heen wordt geleid, direct naar

Project Jaar van het Kalf

Melkvee gaat een jaar lang extra aandacht besteden aan alle aspecten rondom een efficiënte kalveropfok. De verschillende onderdelen komen maandelijks aan bod in dit blad, evenals de uitgebreide enquête die we hielden en die door 700 boeren werd ingevuld. Op www.melkvee.nl besteden we bijna dagelijks aandacht aan de kalveropfok. Niet alleen met nieuws en achtergronden, maar ook volgen we de groei en ontwikkeling van tien kalveren verspreid over het land. Mis niets en volg ons ook op www.melkvee.nl.

de lebmaag. Andersom betekent het ook dat de kans dat de melk onbedoeld in de pens komt, groter wordt naarmate de melk kouder en wateriger is (lage concentratie melkpoeder). Als die melk dan ook nog via een drinkemmer wordt verstrekt en niet via een speen, is de kans groot dat een deel van de melk direct in de pens belandt. „Dan krijg je de typische kleischijters.” Dat kan ook gebeuren op bedrijven waar na het melken de eerste waterige melk van de reinigingsbeurt wordt opvangen om aan de kalveren te voeren. Water is koud en prikkelt de slokdarmsleuf niet. Dat komt dus in de pens en dat is noodzakelijk voor de spijsvertering, zeker wanneer kalveren in een strohok staan en naast melk ook hooi en brok krijgen. „Zelfs als ze niets bijgevoerd krijgen, maar wel in een strohok liggen, beginnen ze toch aan dat stro te peuzelen. Als dat droog in de pens komt, loop je kans op ontstekingen. Water is gewoon nodig.”

Biest

Van der Gaast adviseert tevens om minimaal tot dag 3 biest te verstrekken, voor een maximale ontwikkeling van de weerstand in de darm. Vier liter biest van gecontroleerde kwaliteit binnen het eerste levensuur is optimaal. De biest die je zo snel mogelijk na de geboorte verstrekt, is zoals bekend van belang voor de opname van antistoffen. Tot drie uur na de geboorte worden die volledig opgenomen in het bloed; daarna neemt die opname in het bloed rap af, geeft hij aan. De biest die ná die drie uur wordt verstrekt, werkt vooral in de darm. Die pakt op darmniveau schadelijke bacteriën aan. Van der Gaast: „Zeker als je wat last hebt van ziektedruk onder de kalveren is het heel goed om in de eerste week alle kalveren nog een half of een kwart liter biest te blijven verstrekken. Dan blijf je een beetje antistoffen mee voeren; dat is heel goed voor de darmweerstand.” ■

Drinkautomaat rukt op

Nu de bedrijven groter worden, schakelen steeds meer melkveehouders over van emmervoeding naar een kalverdrinkautomaat. Een goed uitgevoerde kalverdrinkautomaat met twee stations vergt al gauw een investering van 6.500 tot 7.000 euro. Het is volgens Hendrik Veldman van leverancier DeLaval overigens niet exact aan te geven vanaf welke bedrijfsomvang die investering lonend wordt. Dat hangt sterk af van de beschikbare arbeid en van de individuele voorkeur van de melkveehouder. Overigens voert ruim de helft van alle melkveehouders de kalveren nog traditioneel met emmers, schat hij in. Uit onderzoek van het Vlaamse Departement van Landbouw van enkele jaren geleden bleek dat de arbeidsbesparing bij een drinkautomaat ongeveer 50 procent is. Dat

wil zeggen: als het aanmaken van de melk, het voeren en het reinigen van de emmers normaliter één uur per dag in beslag zou nemen, moet je bij gebruik van een automaat nog steeds een half uur per dag uittrekken voor monitoring van de kalveren. Andere bronnen gaan bij een automaat uit van een arbeidsbesparing van twee tot drie uur per kalf, gedurende de eerste acht weken. Bovendien is het ook arbeidsverlichtend – geen gesjouw met volle emmers – en ben je met een automaat flexibeler in je dagindeling; de controle kun je doen op een moment dat het past. Verder wordt in het Vlaamse onderzoek als voordeel genoemd dat kalveren bij een drinkautomaat meerdere porties over de dag kunnen drinken, van een constante temperatuur en samenstelling. Dit zou minder kans geven

op diarree dan wanneer kalveren twee keer daags een portie van 3 liter melk moeten verstouwen. Bij een drinkautomaat worden doorgaans vier porties per dag verstrekt (beginnend bij 1,5 liter, tot maximaal 2,5 liter). Toch denkt Van der Gaast dat dat risico op diarree wel meevalt bij emmervoeding. „De lebmaag van kalveren kan heel snel meerekken; twee keer daags 3 liter is geen probleem.” De meeste automaten zijn ook zo in te stellen dat kalveren nog vaker over de dag kleinere porties kunnen drinken, maar Van der Gaast adviseert dat niet. „Kalveren moeten bij elke portie wel een zekere mate van verzadiging bereiken.” Sprayfo adviseert bij de automaat porties van minimaal 1,5 liter en een concentratie van 160 gram poeder op 1 liter water.